

PRACE NAUKOWE

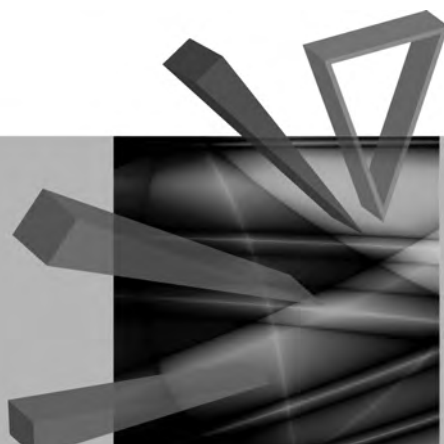
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households’ financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Iwona Kowalska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ROZWÓJ BADAŃ Z ZAKRESU EKONOMIKI EDUKACJI W PARADYGMACIE INTERDYSCYPLINARNOŚCI NAUKI

Streszczenie: O rozwoju ekonomii w coraz większym stopniu decydować będzie ujęcie interdyscyplinarne badań. Wynika to z faktu, iż przedmiot badań ekonomii może być co do swej istoty podobny do przedmiotów badanych przez inne nauki i opisywanych teoriami oraz modelami dającymi się na zasadzie izomorfizmu nauki zastosować inaczej i gdzie indziej. Jednym z przykładów takiej subdyscypliny z zakresu ekonomii, która korzysta z dorobku innych nauk, jest ekonomika edukacji. Celem artykułu jest próba zaprezentowania najważniejszych, w kontekście zmian społeczno-ekonomicznych naszego kraju, kierunków badań z zakresu ekonomiki edukacji z uwzględnieniem oczekiwanej ich wartości poznawczej i aplikacyjnej. Zapotrzebowanie na paradygmat interdyscyplinarności tej subdyscypliny zostało wsparte analizą barier w jego zastosowaniu oraz sformułowaniem wniosków służących eliminacji tychże barier.

Słowa kluczowe: ekonomika, edukacja, badania, interdyscyplinarność, rozwój.

1. Wstęp

Interdyscyplinarność to rodzaj współpracy naukowej, w której naukowcy za pomocą typowych dla swoich dyscyplin podejść starają się doprecyzować wstępnie sformułowany problem. W wyniku działań interdyscyplinarnych powstaje specyficzna nowa wiedza przedstawiająca podejście odmienne od podejść reprezentowanych przez dziedziny, na których się opiera. A wielkich i nowych odkryć w nauce dokonuje się nie dzięki zastosowaniu wyszukanych narzędzi badawczych, lecz dzięki sposobowi, w jaki się je stosuje i interpretuje uzyskane wyniki. A w interpretowaniu wyników pomocne jest właśnie ujęcie interdyscyplinarne.

Naturalnymi okolicznościami skłaniającymi do prowadzenia badań ekonomicznych w ujęciu interdyscyplinarnym jest:

1. Podział ekonomii na: mikroekonomię (bada pojedyncze decyzje producentów i konsumentów oraz analizuje sytuacje na pojedynczych rynkach) oraz makroekonomię (kładzie nacisk na powiązania występujące pomiędzy poszczególnymi elemen-

tami gospodarki oraz analizuje, jaki wpływ posiadają zdarzenia w jednym obszarze gospodarki na jej całość).

2. Rozróżnienie ekonomii pozytywnej (bada rzeczywistość taką, jaka ona jest) oraz ekonomii normatywnej (dostarcza sądów wartościujących, które mają wskazać sposób rozwiązania danego problemu ekonomicznego).

Ekonomia bywa ze swej natury nauką interdyscyplinarną. Nauka ta korzysta bowiem z dorobku geografii, historii gospodarczej, psychologii, socjologii, matematyki, statystyki, modelowania matematycznego, prawa, politologii, filozofii, nauk technicznych, pedagogiki itp.

Zdaniem prof. Kazimierza Kucińskiego interdyscyplinarność (rozumiana jako sięganie przy rozwiązywaniu problemów mieszczących się w polu badawczym nauk ekonomicznych do aparatury pojęciowej i do dorobku teoretycznego oraz instrumentarium innych nauk czy też poszukiwanie inspiracji badawczych w dorobku teoretycznym innych nauk) powinna być metodą świadomie stosowaną w celach poznawczych, by lepiej poznać przedmiot badania, by pokazać to, co ukryte bądź nie w pełni zidentyfikowane jedynie przy zastosowaniu tradycyjnego instrumentarium i dorobku teoretycznego nauk ekonomicznych. Ujęcie interdyscyplinarne nie powinno i nie może zastępować badania typowego dla nauk ekonomicznych, natomiast może i powinno wspierać te nauki w ich wysiłkach zmierzających do ustalenia prawdy o gospodarce, jej uwarunkowaniach i rządzących nią mechanizmach¹.

Przesłanką do rekomendowania ujęć interdyscyplinarnych w naukach ekonomicznych jest:

- pogłębiająca się złożoność zagadnień podejmowanych przez te nauki;
- coraz większa atomizacja nauk skutkująca pojawianiem się nowych dyscyplin i subdyscyplin;
- wzrost zainteresowania problematyką gospodarczą wśród przedstawicieli dyscyplin spoza nauk ekonomicznych.

Stosowanie ujęć interdyscyplinarnych powinno być podejmowane, gdy wynika to ze specyfiki przedmiotu badań i charakteru rozpatrywanego problemu badawczego, a zatem wtedy, gdy jest to merytorycznie uzasadnione, tzn. wówczas gdy:

- przedmiot badania leży w obszarze pola badawczego różnych dyscyplin nauki;
- pewne aspekty i uwarunkowania przedmiotu badań znajdują się w obszarze pola badawczego innych dyscyplin nauki;
- zrozumienie przedmiotu badania wymaga analizy jego uwarunkowań mających charakter pozaekonomiczny (nieleżących w polu badania nauk ekonomicznych);
- przedmiot badania jest co do swej istoty podobny do przedmiotów badanych przez inne nauki i opisanych teoriami oraz modelami dającymi się na zasadzie izomorfizmu nauki zastosować inaczej i gdzie indziej.

---

¹ Szerzej na temat interdyscyplinarnego ujęcia w naukach ekonomicznych w: K Kuciński (red.), *Metodologia nauk ekonomicznych. Dylematy i wyzwania*, Difin, Warszawa 2010.

Jednym z przykładów takiej subdyscypliny z zakresu ekonomii, która korzysta z dorobku innych nauk (pedagogiki, finansów, prawa, politologii, zarządzania), jest ekonomika edukacji². Celem artykułu jest próba zaprezentowania najważniejszych, w kontekście zmian społeczno-ekonomicznych naszego kraju, kierunków badań z zakresu ekonomiki edukacji z uwzględnieniem oczekiwanej ich wartości poznawczej i aplikacyjnej. Zapotrzebowanie na paradygmat interdyscyplinarności tej subdyscypliny został wsparty analizą barier w jego zastosowaniu oraz sformułowaniem wniosków służących eliminacji tychże barier.

2. Propozycje kierunku badań z zakresu ekonomiki edukacji – w paradygmacie interdyscyplinarności nauki

Wyniki analiz wskaźników makroekonomicznych polskiej gospodarki z lat 2000-2013 pokazują, że do rozwiązywania współczesnych problemów społeczno-gospodarczych nie wystarcza już tylko zastosowanie metod *stricte* ekonomicznych. Wskazane jest ujęcie interdyscyplinarne. Dlatego też uwzględniając paradygmat interdyscyplinarności nauki w rozwoju badań z zakresu ekonomiki edukacji, wskazane byłoby zaproponowanie analiz trzech obszarów problemowych. Pierwszy dotyczy potrzeby analiz finansowania zwiększonej dostępności do dodatkowych usług edukacyjnych jako jednego z czynników warunkujących podjęcie decyzji o urodzeniu drugiego dziecka i kolejnych dzieci (w celu zagwarantowania prostej zastępowalności pokoleń). Podjęcie tego typu analiz jest bardzo ważne, gdyż depopulacja jest zjawiskiem, które coraz częściej jest przez demografów odnotowywane w Europie i w Polsce i prowadzi do całej sekwencji negatywnych zmian i związanych z tym konfliktów³. Stąd konieczna wydaje się zmiana podejścia władz lokalnych do rozwoju obszarów zagrożonych depopulacją – czyli z niskim wskaźnikiem dzietności oraz wysokim wskaźnikiem odpływów migracyjnych ludności. Rozwiązaniem powyższego problemu może być wdrożenie pakietu inicjatyw wspierających rodzinę – preferujących wielodzietność, ułatwiających godzenie ról zawodowych i rodzinnych oraz zwiększających atrakcyjność i stabilność miejsc pracy. Zmiana polityki dotyczyć zatem powinna kluczowych aspektów życia społecznego, działalności gospodarczej i kształtowania usług publicznych, w tym z zakresu edukacji. W odpowiedzi na to zapotrzebowanie został m.in. przygotowany projekt uczynienia z Opolszczyzny specjalnej strefy demograficznej (SSD)⁴. Celem SSD jest przeciw-

² Ekonomika edukacji jako ekonomika szczegółowa jest definiowana według kryterium przedmiotowo-podmiotowego. Przedmiotem jest edukacja, a zakres podmiotowy obejmuje wszelkie klasy podmiotów społecznych, administracyjnych oraz gospodarczych, które uczestniczą w procesach i systemach edukacyjnych.

³ Por. G. Lanzieri, *Long-term population projections at regional level, Statistics in focus, Population and social conditions*, 28/2007, European Commission, 2007; M. Wiland, *Racjonalna polityka przestrzenna na obszarach wiejskich – rekomendacje dla gmin – Opole 2012*.

⁴ Sejmik Województwa Opolskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia Rezolucji w sprawie poparcia inicjatywy przygotowania programu „Specjalnej Strefy Demograficznej” jako pakietu rozwią-

działanie dalszemu wyludnianiu województwa opolskiego i systematyczna odbudowa jego potencjału ludnościowego poprzez poprawę warunków życia w regionie, w tym:

- dostosowanie struktury kształcenia do wymogów rynku pracy,
- poprawę dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do wieku szkolnego⁵.

Dlatego też w projekcie zaproponowano m.in.:

1. Pakiet żłobkowo-przedszkolny: ma zapewnić powszechny dostęp do żłobków i przedszkoli według zasady – im więcej dzieci, tym niższe opłaty dla rodziny (trzecie dziecko miałyby mieć opiekę darmową; ale na wysokość opłat miałyby też wpływ dochód w rodzinie, czyli im większy dochód, tym wyższe opłaty).

2. Pakiet edukacja i rynek pracy: jego celem byłoby dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, by szkoły i uczelnie w regionie przestały promować bezrobotnych (Opolszczyzna ma 11 tys. absolwentów uczelni wyższych i 6 tys. szkół średnich i zawodowych – gospodarka regionu nie jest w stanie aktualnie zapewnić im miejsca pracy).

Uwzględniając fakt, że finansowanie inicjatyw prorodzinnych (w tym działań edukacyjnych) należy traktować jako inwestycję warunkującą obecne i przyszłe miejsce Polski w przestrzeni europejskiej i światowej, wyniki badań z zakresu ekonomiki edukacji powinny wskazywać na te źródła finansowania usług edukacyjnych, które z jednej strony będą miały realistyczne podstawy w założeniach budżetowych państwa, a z drugiej strony zostaną zaakceptowane społecznie. Wnioski dotyczące mogą np. konstrukcji dochodów subwencyjnych jednostek samorządu terytorialnego (JST), a w szczególności części oświatowej subwencji ogólnej. Na przykładzie Opolszczyzny, pierwszego regionu w Polsce starającego się zapobiec demograficznej katastrofie, istnieje możliwość wypracowania rozwiązań legislacyjnych z zakresu finansów oświatowych, które w razie potrzeby można byłoby implementować w innych regionach naszego kraju.

Druga propozycja kierunku badań z zakresu ekonomiki edukacji dotyczy wpływu zadłużenia JST na wydatki na edukację, czyli na kształtowanie poziomu i zakresu jakości świadczonych usług publicznych. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego jest wynikiem utrzymującego się deficytu budżetowego. Zgodnie z zapisami art. 217 ust. 1 ustawy o finansach publicznych z roku 2009 (u.f.p.)⁶ – różnica między dochodami a wydatkami budżetu JST ze znakiem ujemnym stanowi deficyt budżetu JST. Deficyt jest stanem, w którym część sumy ustalonych wydat-

---

zań dla przeciwdziałania depopulacji w województwie opolskim – Uchwała Nr XIX/262/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 czerwca 2012 r.

⁵ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2002-2011 liczba mieszkańców województwa opolskiego zmniejszyła się o około 7%, najwięcej spośród wszystkich województw (w kraju wzrost o 0,7%). Na tak niekorzystny bilans wpłynął zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i ujemne saldo migracji.

⁶ DzU nr 157, poz. 1240 ze zm.

ków budżetowych (przeważnie majątkowych) będzie pokrywana innymi niż dochody budżetowe środkami finansowymi (np. kredytami lub pożyczkami).

Począwszy od roku 2014, nie będzie można uchwalić budżetu, którego realizacja spowoduje, że w roku budżetowym oraz w każdym roku następującym po roku budżetowym kwota wydatkowanych środków na spłatę długu w odniesieniu do dochodów ogółem przekroczy tzw. indywidualny wskaźnik zadłużenia (art. 243 u.f.p.). Indywidualny ogranicznik wyliczany będzie jako średnia arytmetyczna wskaźników z trzech lat poprzedzających rok, na który uchwalany jest budżet. Wskaźnik dla danego roku będzie obliczany jako różnica dochodów i wydatków bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów ogółem budżetu. Dla roku poprzedzającego dane stanowić będzie plan wykazany w sprawozdaniu za trzy kwartały, a dla lat wcześniejszych wartości wykonane wynikające ze sprawozdań rocznych. Wysokość dopuszczalnego zadłużenia będzie obliczana na podstawie wzoru:

$$\left(\frac{R+O}{D}\right)_n \leq \frac{1}{3} \times \left(\frac{Db_{n-1} + Sm_{n-1} - Wb_{n-1}}{D_{n-1}} + \frac{Db_{n-2} + Sm_{n-2} - Wb_{n-2}}{D_{n-2}} + \frac{Db_{n-3} + Sm_{n-3} - Wb_{n-3}}{D_{n-3}} \right),$$

- gdzie: R – planowana na rok budżetowy, łączna kwota z tytułu spłaty rat kredytów i pożyczek, wykupów papierów wartościowych,
 O – planowane na rok budżetowy odsetki od kredytów i pożyczek, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych, spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji,
 D – dochody ogółem budżetu w danym roku budżetowym,
 Db – dochody bieżące,
 Sm – dochody ze sprzedaży majątku,
 Wb – wydatki bieżące,
 n – rok budżetowy, na który ustalana jest relacja,
 $n-1$ – rok poprzedzający rok budżetowy, na który ustalana jest relacja,
 $n-2$ – rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata,
 $n-3$ – rok poprzedzający rok budżetowy o trzy lata.

Błędy w konstrukcji wskaźnika zadłużenia dotyczące m.in.:

- nieuwzględnienia w liczniku przychodów niegenerujących długu (nadwyżki budżetowe, wolne środki);
- bazowania na danych historycznych (co może spowodować sytuację, w której dobre wyniki z okresu koniunktury stanowić będą podstawę do wyliczenia wskaźnika na okres dekonunktury, nadmiernie windując możliwości finansowe jednostki i odwrotnie – złe wyniki finansowe z okresu dekonunktury stanowić będą podstawę do wyliczenia zaniżonego wskaźnika na okres koniunktury);

mogą spowodować nie tylko wstrzymanie lub spowolnienie procesów inwestycyjnych w zakresie inwestycji oświatowych, ale także wpływać na strukturę wydatków bieżących z zakresu oświaty (np. zmniejszenie wysokości dodatków do wynagrodzenia zasadniczego zależnego od organu prowadzącego placówkę oświatową).

Warto także zwrócić uwagę, że konstrukcja mianownika oparta na dochodach ogółem powoduje, że im wyższe są dochody ogółem, tym bardziej zmniejszają się możliwości zadłużenia się danej JST. Jest to rozwiązanie niesprawiedliwe dla aktywnych JST pozyskujących środki zewnętrzne (np. unijne na cele edukacyjne), co skutkuje niestety zwiększeniem wielkości mianownika. Zatem przeprowadzając analizy z zakresu finansowania zadań oświatowych na terenie danej JST, trzeba będzie mieć na uwadze słabe strony zmian w zakresie wprowadzenia nowych ograniczeń prawnych zadłużenia JST. Do ograniczeń tych można zaliczyć:

1. Powiązanie poziomu deficytu budżetu JST i wypłat na obsługę długu JST z poziomem deficytu budżetu państwa i relacją państwowego długu publicznego do PKB. Powiązania długu JST z państwowym długiem publicznym nie są korzystne dla JST, gdyż pogorszenie się stanu finansów publicznych w kraju wiąże się ze stopniowym ograniczaniem zdolności JST do zaciągania i obsługi długu. Rygorystyczne regulacje prawne w zakresie zadłużania się JST mogą stać się przeszkodą w realizacji inwestycji samorządowych i będą ograniczać rozwój JST, jak również korzystanie przez nie ze środków.

2. Brak zróżnicowania limitu zaciągania długu przez JST dla gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw samorządowych – a przecież potencjał dochodowy poszczególnych rodzajów JST jest zróżnicowany, tak jak zróżnicowany jest zakres powierzonych im zadań i potrzeb finansowych poszczególnych JST.

3. Wyłączenie z limitu zadłużenia finansowania przejściowego niedoboru budżetu, co może skłaniać JST do finansowania długoletnich inwestycji instrumentami krótkoterminowymi.

4. Zbyt wąskie określenie instrumentów dłużnych, które należy przyjmować do wyliczenia kwoty obsługi zadłużenia, a zbyt szerokie ujmowanie środków przeznaczonych do spłaty zaciągniętego zadłużenia.

5. Brak uwzględniania powyższych ograniczeń może spowodować zmniejszoną użyteczność wyników analiz sektorowych (oświata) w kontekście planowania i wykonania całego budżetu JST.

Trzecia propozycja kierunku badań z zakresu ekonomiki edukacji dotyczy kwestii wykorzystania okresu czasu z perspektywy unijnej 2014-2020 do wykształcenia u obywateli nawyku oszczędzania na cele edukacyjne (by aktualizować swoje kwalifikacje zawodowe, co pozwoli utrzymać się na rynku pracy nawet przy wydłużonym wieku emerytalnym).

Trwałemu utrzymaniu dyscypliny fiskalnej służyć mają reformy strukturalne. Dotyczy to w szczególności stopniowego podniesienia i zrównania wieku emerytal-

nego mężczyzn (obecnie 65 lat) i kobiet (60 lat) na poziomie 67 lat⁷. Wzrost podaży pracy w wyniku podniesienia wieku emerytalnego przyczyni się do zwiększenia PKB. Z kolei wyższy wzrost gospodarczy, większy fundusz wynagrodzeń i dłuższa aktywność zawodowa będą czynnikami zwiększającymi kapitał emerytalny i wysokość przyszłych emerytur⁸. Aby jednak ten cel móc osiągnąć, należy przygotować pracowników do dyspozycyjności na rynku pracy w tym wydłużonym okresie. Badania z zakresu ekonomiki edukacji mogą być w tym przypadku pomocne przy opracowaniu systemowego rozwiązania finansowego wsparcia procesu kształcenia ustawicznego pracowników na podstawie Indywidualnych Funduszy Edukacyjnych (IFE) z wykorzystaniem środków unijnych na wdrożenie tego systemu.

Poprawa efektywności systemu wsparcia kształcenia ustawicznego wymaga gruntownej zmiany jego filozofii, tak aby przenieść inicjatywę i organizację (forma, czas, miejsce) kształcenia ustawicznego ze strony podażowej (instytucje szkoleniowe) na stronę popytową (odbiorcy szkoleń) oraz rozszerzyć źródła jego finansowania. Instrumentem, który to umożliwi, są Indywidualne Fundusze Edukacyjne (IFE)⁹. Fundusze te nie są jednolitym instrumentem. Pierwsze systemy IFE miały postać dedykowanych kont bankowych, na których na preferencyjnych warunkach (wyższe oprocentowanie, ulgi podatkowe) można było gromadzić dobrowolne oszczędności na cele edukacyjne. Takie rozwiązanie nie spełniło jednak swojej roli, gdyż liczba oszczędzających była dość niska. Dlatego druga generacja IFE przyjęła postać bonów edukacyjnych o określonej wartości, które przeznaczyć można na dofinansowanie wybranego przez siebie szkolenia. Uzupełnieniem takiego systemu jest na ogół dedykowana infrastruktura informatyczna, umożliwiająca analizę dostępnej oferty edukacyjnej instytucji szkoleniowych. Wspólną cechą wszystkich systemów IFE jest to, że ich uczestnicy posiadają dużą swobodę wyboru czasu, miejsca, formy i tematyki szkolenia, w jakim będą uczestniczyć. Co do zasady partycypują oni również w kosztach kształcenia przez gromadzenie oszczędności na ten cel przez dłuższy czas albo przez pokrycie z własnych środków różnicy między wartością posiadanego bonu a kosztem szkolenia¹⁰. Zaletą takiego rozwiązania jest to, że stanowi ono bodziec do planowania kształcenia w kategoriach ponoszonych kosztów i uzyskiwanych korzyści, co sprzyja podejmowaniu efektywnych decyzji edukacyjnych.

⁷ Przedłużenie wieku emerytalnego zostało przez rząd zaprojektowane jako proces dochodzenia do zrównania wieku kobiet i mężczyzn w okresie 28 lat. Od 2013 r. rząd będzie zrównywał i podwyższał wiek emerytalny co roku o 3 miesiące, aż osiągnie 67 lat dla kobiet i mężczyzn. Mężczyźni będą musieli tak długo pracować już od 2020 r., a kobiety od 2040 r.

⁸ Por. raport: *Finanse publiczne w Polsce w okresie kryzysu*. Raport Ministerstwa Finansów, Warszawa 2012, s. 45.

⁹ Pierwsze Indywidualne Fundusze Edukacyjne zostały wprowadzone w Austrii w 1994 r. i są stosowane do dzisiaj. Największy jak dotąd system IFE funkcjonuje w Wielkiej Brytanii i objął ok. 2 mln osób.

¹⁰ Por. I. Kowalska, *Financing of distance learning in rural areas by the European Social Fund*, [in:] *Problems of world agriculture. Polish Agriculture and Food Economy within the EU Framework*, Warsaw University of Life Sciences Press, Warsaw 2007, s. 46-52.

Instytucje edukacyjne natomiast świadczą swoje usługi na zasadach rynkowych i konkurują ze sobą jakością oferowanych usług edukacyjnych oraz dopasowywaniem ich do potrzeb rynku pracy. Wadą z kolei IFE jest ich skomplikowana obsługa od strony administracyjnej i nadzorczej (każdy uczestnik jest w nich traktowany indywidualnie: posiada własne konto i jest indywidualnie rozliczany).

Przeprowadzenie badań z ww. obszarów problemowych przyczyniłoby się do opracowania rozwiązań systemu finansowania usług edukacyjnych w powiązaniu z problemami braku zagwarantowania prostej zastępowalności pokoleń, zadłużenia JST oraz nowych wyzwań w pracy w związku z wydłużeniem wieku emerytalnego. Osiągnięcie tego rezultatu wymaga jednak bezwzględnie pracy badaczy w zespole interdyscyplinarnym.

3. Bariery w zastosowaniu paradygmatu interdyscyplinarności w obszarze ekonomiki edukacji

Trudności w zastosowaniu paradygmatu interdyscyplinarności w obszarze ekonomiki edukacji są typowymi dla całego obszaru badań z zakresu nauk ekonomicznych. Można tu wskazać na trzy główne przyczyny tej sytuacji:

1. Wyznaczanie ścisłych granic przedmiotu badań służących awansom na stopnie i tytuły naukowe, co skutecznie zniechęca badaczy do podejmowania interdyscyplinarnego dyskursu. Uchwała bowiem Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 23 kwietnia 2010 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określania dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych¹¹, wprowadzając „finanse” jako czwartą dyscyplinę naukową w ramach dziedziny „nauki ekonomiczne”, wyznaczyła równocześnie zakres tej dyscypliny w stosunku do dwóch najbardziej zbliżonych do niej dyscyplin: „ekonomii” oraz „nauk o zarządzaniu”. Badania z ekonomii mają formułować hipotezy oraz budować modele dotyczące zależności między zmiennymi realnymi i pieniężnymi występującymi w procesie gospodarczym, np. w analizach sektora publicznego. Natomiast „finanse” mają badać zjawiska związane z działalnością człowieka, w której to działalności występuje przepływ pieniądza, a więc przede wszystkim zjawiska związane ze sferą finansową gospodarki (np. w sektorze finansów publicznych). To rozgraniczenie zakresu dyscyplin uniemożliwia praktyczne zastosowanie interdyscyplinarności endogennej w badaniach. Zatem tym bardziej nie jest wskazana interdyscyplinarność egzogenna w badaniach z zakresu nauk ekonomicznych.

2. Brak motywatorów dla badaczy do tworzenia zespołów interdyscyplinarnych. Za przykład mogą posłużyć kryteria oceny okresowej nauczyciela. Przedział czasu obejmujący ocenę nauczyciela akademickiego (4 lata) jest wystarczająco długim okresem, w którym można byłoby ukonstytuować taki zespół interdyscyplinarny oraz aplikować o środki na realizację badań interdyscyplinarnych. Takiego kryterium

¹¹ Monitor Polski z 2010 r. nr 46, poz. 636.

jednak próżno byłoby szukać w kwestionariuszu oceny okresowej. Nie należy zatem dziwić się, że nauczyciele są zainteresowani dokumentowaniem przede wszystkim tylko tych osiągnięć, które są przedmiotem oceny. Ponadto należy także pamiętać, że regulaminy konkursów grantowych organizowanych przez Narodowe Centrum Nauki w Krakowie nie przewidują na ogół dodatkowego wzmocnienia punktowego za utworzenie, uzasadnionego celami badawczymi, interdyscyplinarnego zespołu badawczego do realizacji projektu. Raczej można spotkać się z sytuacją odwrotną – konieczności zakwalifikowania projektu badawczego do wąsko pojmowanej sekcji problemowej.

3. Brak jest w środowisku akademickim naturalnej ciekawości (wspartej tradycją) do poznawania opinii na ten sam temat specjalistów z innych dziedzin nauki. Wyrazem tego jest np. organizowanie konferencji zarówno krajowych, jak i zagranicznych, których adresatami są przedstawiciele jednej dyscypliny naukowej (przykładowo ekonomiści). Warto wspomnieć, że dobrym, choć nie akademickim, przykładem spotkań o charakterze interdyscyplinarnym są organizowane przez Związek Banków Polskich dyskusje z cyklu Polska 2015+ w klubie bankowca, gdzie nad interesującymi bankowców kwestiami pochylają się zarówno prawnicy, filozofowie, matematycy, psychologowie, jak i reprezentanci innych dyscyplin naukowych.

4. Podsumowanie

Pokonywaniu barier w zakresie rozwoju badań w obszarze ekonomiki edukacji z uwzględnieniem paradygmatu interdyscyplinarności nauki służyć mogą następujące propozycje rozwiązań:

1. Stworzenie centralnego systemu danych o zrealizowanych projektach badawczych (co najmniej o charakterze grantów finansowanych ze środków publicznych) według obszarów sektorowych, ale z wyszczególnieniem katalogu projektów o charakterze interdyscyplinarnym. Taka baza powinna być prowadzona nie tylko w języku polskim, ale także w języku angielskim. Koordynatorem tej bazy danych o projektach powinno być ministerstwo ds. szkolnictwa wyższego. Aby zagwarantować aktualizację danych zawartych w bazie, należałoby uregulować prawnie obowiązek przekazywania do ministerstwa danych o projektach przez instytucje udzielające grantów na ich realizację. Można oczekiwać, że wzrost świadomości w środowisku badaczy skali realizowanych projektów interdyscyplinarnych zmotywuje kolejnych naukowców do podjęcia podobnego wysiłku organizacyjnego.

2. Stworzenie bazy podmiotów publicznych i prywatnych zainteresowanych pozyskaniem wyników badań czy też opracowaniem ekspertyz przez zespół naukowców legitymujących się doświadczeniem w pracy przy projektach o charakterze interdyscyplinarnym. Przykładowo do grupy takich instytucji w Polsce można byłoby zaliczyć: korporacje samorządowe, NIK, think tanki¹², Laboratorium Idei w Kancelarii Prezydenta RP itp.

---

¹² Por. T. Bąkowski, J.H. Szlachetko, *Zagadnienie think tanków w ujęciu interdyscyplinarnym*, Ośrodek Analiz polityczno-prawnych, Gdańsk 2012.

3. Wprowadzenie w obrębie poszczególnych uczelni systemu motywatorów do prowadzenia badań w układzie interdyscyplinarnym o charakterze finansowym lub/i w postaci uznania osiągnięć badawczych przy zgłaszaniu kandydatur do nagród rektorskich.

Literatura

- Bąkowski T., Szlachetko J.H., *Zagadnienie think tanków w ujęciu interdyscyplinarnym*, Ośrodek Analiz Polityczno-prawnych, Gdańsk 2012.
- Finanse publiczne w Polsce w okresie kryzysu* – raport Ministerstwa Finansów, Warszawa 2012.
- Kowalska I., *Financing of distance learning in rural areas by the European Social Fund*, [in:] *Problems of world agriculture. Polish Agriculture and Food Economy within the EU Framework*, Warsaw University of Life Sciences Press, Warsaw 2007.
- Kuciński K. (red.), *Metodologia nauk ekonomicznych. Dylematy i wyzwania*, Difin, Warszawa 2010.
- Lanzieri G., *Long-term population projections at regional level*, Statistics in focus, Population and social conditions, 28/2007, European Commission, 2007.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D., *Ekonomia I*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 23 kwietnia 2010 r. *zmieniająca uchwałę w sprawie określania dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (Monitor Polski z 2010 r. nr 46, poz. 636).
- Uchwała nr XIX/262/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia Rezolucji w sprawie poparcia inicjatywy przygotowania programu „Specjalnej Strefy Demograficznej” jako pakietu rozwiązań dla przeciwdziałania depopulacji w województwie opolskim.
- Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (DzU 2009, nr 157, poz. 1240 ze zm.).
- Welfe W. (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
- Wiland M., *Racjonalna polityka przestrzenna na obszarach wiejskich – rekomendacje dla gmin*, Opole 2012.

DEVELOPMENT OF RESEARCH IN THE FIELD OF ECONOMICS OF EDUCATION WITHIN THE PARADIGM OF INTERDISCIPLINARITY OF SCIENCE

Summary: An interdisciplinary approach to research will decide about the future of economics as a science to the increasing extent. This is implied by the fact that the object of economic research can in substance similar to objects of research in other sciences, described by theories and models that can be, basing on the principle of isomorphism of science, applied in other ways and to other objects. Economics of education is an example of such a subfield of economics that makes use of the legacy of other sciences. The aim of the article is to make an attempt at presenting the most important directions of research in the field of economics of education in the context of socio-economic changes in our country, and taking into consideration the cognitive value of the research and whether it can be applied. The need of interdisciplinarity in this field is underlined together with pointing to barriers to using such an approach. Additionally, the conclusions concerning a possible elimination of such barriers are formulated.

Keywords: economics, education, research, interdisciplinarity, development.